

ARTICULUS VI

Utrum pudicitia pertinet specialiter ad castitatem. Dicit enim Augustinus in I. de Civ. Dei (cap. xviii. à princ.) quod pudicitia est quadam virtus animæ. Non ergo est aliquid ad castitatem pertinens, sed est per se ipsam virtus à castitate distincta.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod pudicitia non pertineat specialiter ad castitatem. Dicit enim Augustinus in I. de Civ. Dei (cap. xviii. à princ.) quod pudicitia est quadam virtus animæ. Non ergo est aliquid ad castitatem pertinens, sed est per se ipsam virtus à castitate distincta.

Præterea, pudicitia à pudore dicitur, qui videtur idem esse verecundie. Sed verecundia secundum Damascenum (lib. II. orth. Fid. cap. xv.) est de turpi actu; quod convenit omni actu vitioso. Ergo pudicitia non magis pertinet ad castitatem quam ad alias virtutes.

Præterea, Philosophus dicit in III. Ethic. (cap. xii. à princ.) quod omnis intemperantia generaliter est maxime exprobrabilis. Sed ad pudicitiam pertinere videtur fugere ea que exprobrabilia sunt. Ergo pudicitia pertinet ad omnes partes temperantie, non autem specialiter ad castitatem.

Sed contra est quod Augustinus dicit in lib. de Perseverantia (cap. xx. paulo à princ.) Prædicanda est pudicitia, ut ab eo qui habet aures audientibus, nihil genitalium membrorum illicitum perpetretur. Sed usus genitalium membrorum proprie pertinet ad castitatem. Ergo pudicitia proprie ad castitatem pertinet.

Respondetur dicendum, quod, sicut dictum est (in arg. 2.) nomen pudicitie à pudore sumitur, in quo verecundia significatur. Et ideo oportet quod pudicitia proprie sit circa illa de quibus homines magis verecundantur. Maxime autem verecundantur homines de actibus venereis, ut Augustinus dicit in XIV. de Civitate Dei (cap. xviii.) intantum quod etiam concubitus conjugalis, qui honestate nuptiarum decoratur, verecundia non careat: & hoc ideo quia motus genitalium membrorum non subijcitur imperio rationis, sicut motus aliorum exteriorum membrorum. Verecundatur autem homo non solum de illa commixtione venerea, sed etiam de quibuscumque signis eius, ut Philosophus dicit in II. lib. Rhet. (cap. vi. post med.) Et ideo pudicitia attenditur proprie circa venerea, & præcipue circa signa venereorum, sicut sunt aspectus impudici, oscula, & tactus. Et quia hæc magis solent deprecandi, ideo pudicitia magis respicit huiusmodi exteriora signa; castitas autem magis ipsam veneream commixtionem. Et ideo pudicitia ad castitatem ordinatur, non quasi virtus ab ipsa distincta, sed sicut exprimens castita-

tis circumstantiam quandam. Incedunt tamen unum pro alio positum. Ad primum ergo dicendum: quod Augustinus ibi accipit pudicitiam pro castitate. Ad secundum dicendum: quod quamvis omnia vitia habeant turpitudinem quandam, specialiter tamen vitia intemperantie, ut ex supra dictis patet (quæst. cxlii. art. 4.) Ad tertium dicendum, quod inter vitia intemperantie præcipue sunt exprobrabilia peccata venerea, tum propter inobedientiam genitalium membrorum, tum etiam propter hoc quod ratio ab huiusmodi maxime absorbetur.

QUESTIO CLII

De virginitate,

in quinque articulis divisæ.

Deinde considerandum est de virginitate: & circa hoc quaruntur quinque.

Primo, in quo consistat virginitas. Secundo, utrum sit licita.

Tertio, utrum sit virtus.

Quarto de excellentia eius respectu matris monii.

Quinto de excellentia eius respectu aliarum virtutum.

ARTICULUS I

Utrum virginitas consistat in integritate carnis.

IV. dist. xxxiii. quæst. 112. art. 1. & dist. xxxiv. quæst. 1. art. 4. ad 5. & dist. xlix. quæst. 1. art. 3. quæst. 1. corp. 5. ad 4. & quodlibet. 1. art. 2. ad 2. & quodlibet. vi. art. 18. corp.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod virginitas non consistat in integritate carnis. Dicit enim Augustinus in lib. de Nuptiis, & concupiscentia (hab. in lib. de Sancta Virginitate. cap. xlii. in princ.) quod virginitas est in carne corruptibili incorruptionis perpetua meditatio. Sed meditatio non pertinet ad carnem. Ergo virginitas non consistit in carne.

Præterea, Virginitas pudicitiam quandam importat. Sed Augustinus dicit in I. de Civitate Dei (cap. xviii. à princ.) quod pudicitia consistit in anima. Ergo virginitas non consistit in carnis incorruptione.

Præterea, Carnis integritas videtur consistere in signaculo virginis pudoris. Sed quandoque absque virginitatis præiudicio frangitur illud signaculum: dicit enim Augustinus in I. de Civitate Dei (loc. cit.) quod illa membra possunt in diversis casibus soluta cum percepti-

medici quandoque saluti opulantes hæc ibi faciunt que boves aspectus: obsterix etiam virginis cuiusdam integritatem manu velut explorans, dum inspicit, perdidit: & subdit: Non opinor, quemquam tam stulte sapere, ut huic periisse aliquid existimet etiam de ipsius corporis sanctitate, quamvis membri illius integritate jam perdit. Ergo virginitas non consistit in carnis incorruptione.

Præterea, Corruptio carnis maxime in feminis resolutione consistit, quæ potest fieri sine concubitu, vel in dormiendo, vel etiam vigilando. Sed sine concubitu non videtur perdi virginitas: dicit enim Augustinus in lib. de Virginitate (cap. xlii. in princ.) quod virginitatis integritas, & per pliam continentiam ab omni concubitu immunis, angelica portio est. Ergo virginitas non consistit in carnis incorruptione.

Sed contra est quod Augustinus in eodem lib. (cap. viii. in fin.) dicit, quod virginitas est continentia, qua integritas carnis ipsi creatori animæ, & carnis votetur, consecratur, servatur.

Respondetur dicendum, quod nomen virginitatis à virore sumptum videtur: & sicut illud dicitur vires, & in suo virore persistere, quod non est ex superabundantia caloris adustionem expertum; ita etiam virginitas hoc importat, quod persona qui inest, immunis sit à concupiscentie adustione, quæ esse videtur in consummatione maxime delectationis corporalis, qualis est venereorum delectatio. Unde Ambrosius dicit in lib. I. de Virginitate (inter princ. & med.) quod castitas virginialis est expertæ concupiscentie integritas.

In delectatione autem venereorum tria est considerare: unum quidem quod est ex parte corporis, scilicet violatio signaculi virginialis; aliud autem est in quo conjungitur id quod est animæ, cum eo quod est corporis, scilicet ipsa resolutio feminis delectationem sensibilem causans; tertium autem est solum ex parte animæ; scilicet propositum perveniendi ad talem delectationem. In quibus tribus id quod primo positum est, per accidens se habet ad moralem actum, qui non consideratur per se, nisi secundum ea quæ sunt animæ; secundum vero materialiter se habet ad actum moralem, nam sensibiles passionis sunt materia moralium actuum; tertium vero se habet formaliter, & complete, quia ratio moralium in eo quod est rationis, completur.

Quia ergo virginitas dicitur per remotiorem prædictæ corruptionis, consequens est quod integritas membri corporalis per accidens se habet ad virginitatem; ipsa autem immunis à delectatione, quæ consistit in feminis resolutione, se habet materialiter; ipsum autem propositum perpetuo abstinendi à tali delectatione, se habet formaliter, & complete in virginitate.

Ad primum ergo dicendum, quod illa definitio Augustini tangit quidem in recto id quod est formale in virginitate. Nam per meditationem intelligitur propositum rationis: quod autem additur, perpetua, non fit intelligitur quod oporteat virginem semper actu talem meditationem habere, sed quia hoc debet in proposito gerere, ut perpetuo in hoc perseveret. Id vero quod est materiale, tangitur in obliquo, cum dicitur, incorruptionis in carne corruptibilis, quod additur ad ostendendam virginitatis difficultatem: nam si caro corrupti non posset, non esset difficile perpetuum incorruptionis meditationem habere.

Ad secundum dicendum, quod pudicitia est quidem essentialiter in anima, materialiter autem in carne; & similiter virginitas. Unde Augustinus dicit in lib. de Virginitate (cap. viii.) quod licet virginitas in carne servetur, ac per hoc corporalis sit; tamen spiritualis est, quam fovet, & servat continentia pietatis.

Ad tertium dicendum, quod, sicut dictum est (in corp. art.) integritas corporalis membri per accidens se habet ad virginitatem, in quantum scilicet per hoc quod ex proposito voluntatis abstinere quis à delectatione venerea, remanet integritas in membro corporeo. Unde si contingat quod per alium modum aliquo casu membri integritas corrumpatur, non magis præiudicat virginitati quam si corrumpatur manus, aut pes.

Ad quartum dicendum, quod delectatio, quæ est ex feminis resolutione, dupliciter potest contingere. Uno modo ut procedat ex mentis proposito: & sic tollit virginitatem, sive fiat per concubitum, sive absque concubitu. Facit autem mentionem Augustinus de concubitu, quia huiusmodi resolutio communiter, & naturaliter ex concubitu causatur. Alio modo potest provenire præter propositum mentis, vel in dormiendo, vel per violentiam illatam, cui mens non consentit, quamvis caro delectationem experiatur, vel etiam ex infirmitate naturæ, ut patet in his qui fluxum feminis patiuntur: & sic non perditur virginitas, quia talis pollutio non accidit per impudicitiam, quam virginitas excludit.

ARTICULUS II.

Utrum uirginitas sit illicita. In I. q. 3. & IV. dist. xxxi. q. 1. art. 2. ad 2. & 3. & mal. quæst. xv. art. 2. ad 13. & per. quæst. 1. art. 3. ad 6. & II. Ethic. lect. 2. fin.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod uirginitas sit illicita. Omne enim quod contrariatur præcepto legis naturæ, est illicitum. Sed sicut præceptum legis naturæ ad conseruationem individui est, quod tangitur Genes. 1. 16. (a) De omni ligno quod est in paradiso, comedite; ita etiam præceptum legis naturæ est ad conseruationem speciei, quod ponitur Genes. 1. 28. Crescite, & multiplicamini, & replete terram. Ergo sicut peccaret qui abstineret ab omni cibo, utpote faciens contra bonum individui; ita etiam peccat qui omnino abstinet ab actu generationis, utpote faciens contra bonum speciei.

Præterea. Omne illud, quod recedit à medio uirtutis, uidetur esse uiciosum. Sed uirginitas recedit à medio uirtutis, ab omnibus delectationibus ueneris abstinens, dicit enim Philosophus in II. Ethic. (cap. 11. à med. & lib. III. cap. xi.) quod qui omni uoluptate potitur, neque ab una recedit, intemperatus est; qui autem omnes fugit, sicut agrestis, insensibilis est. Ergo uirginitas est aliquid uiciosum.

Præterea. Pœna non debetur nisi uitio. Sed apud antiquos puniebantur secundum leges illi qui semper coelibem uitam ducebant, ut Maximus Valerius dicit (lib. II. cap. 14. num. 2.) unde & Plato secundum Augustinum in lib. de Vera Religione (cap. 111. ad fin.) sacrificasse naturæ dicitur, ut perpetua ejus continentia tanquam peccatum aboleretur. Ergo uirginitas est peccatum.

Sed contra est quod nullum peccatum recte cadit sub consilio. Sed uirginitas recte cadit sub consilio: dicitur enim I. ad Corinth. 7. 11. De uirginibus autem præceptum Domini non habeo, consilium autem do. Ergo uirginitas non est aliquid illicitum.

Respondeo dicendum, quod in humanis actibus illud est uiciosum quod est præter rectam rationem. Habet autem hoc recta ratio ut his que sunt ad finem, utatur aliquis secundum eam mensuram que congruit fini. Est autem triplex hominis bonum, ut dicitur in I. Ethic. (cap. 111. à princ.) unum quidem quod consistit in exterioribus rebus, puta diuitiis; aliud autem quod consistit in bonis corporis; tertium autem quod consistit in bonis

(a) Vulgata: Ex omni ligno paradisi comedite.

anime: inter que etiam bona contemplatiua uitæ sunt potiora bonis uitæ adiuæ, ut Philosophus probat in X. Ethic. (cap. 111.) & Dominus dicit Luc. x. 43. Maria optimam partem elegit. Quorum bonorum exterioria quidem ordinantur ad ea que sunt corporis, ea uero que sunt corporis, ad ea que sunt anime; & uicarius ea que sunt uitæ adiuæ, ad ea que sunt uitæ contemplatiua.

Pertinet igitur ad rectitudinem rationis ut aliquis utatur exterioribus bonis secundum eam mensuram que competit corpori: & similiter de aliis. Unde si quis abstineat ab aliquibus possidendis que alias esset bonum possidens, ut consulat saluti corporali, uel etiam contemplationi ueritatis, non esset hoc uiciosum, sed secundum rationem rectam.

Et similiter si quis abstinet à delectationibus corporalibus, ut liberius uacet contemplationi ueritatis, pertinet hoc ad rectitudinem rationis. Ad hoc autem pia uirginitas ab omni delectatione ueneris abstinere, ut liberius diuinae contemplationi uacat: dicit enim Apostolus I. ad Corinth. 7. 11. 34. Mulier inuoluta, & uirgo cogitat que Domini sunt, ut sit sancta, & corpore, & spiritu; que autem nupta est, cogitat que mundi sunt, & quomodo placeat uiro.

Unde relinquunt quod uirginitas non est aliquid uiciosum, sed potius laudabile.

Ad primum ergo dicendum, quod præceptum habet rationem debiti, ut supra dictum est (quæst. cxxii. art. 1.) Dupliciter autem aliquid est debitum. Uno modo, ut impleatur ab uno: & hoc debitum sine peccato præteriri non potest. Aliud autem est debitum implendum à multitudine: & ad tale debitum implendum non tenetur quilibet de multitudine: multa enim sunt multitudini necessaria, ad que implenda unus non sufficit; sed implentur à multitudine, dum unus hoc, alius illud facit. Præceptum igitur legis naturæ homini datum de comestione, necesse est quod ab unoquoque impleatur: aliter enim individuum conseruari non posset. Sed præceptum datum de generatione respicit totam multitudinem hominum, cui necessarium est non solum quod multipliciter corporaliter, sed etiam quod spiritualiter proficiat. Et ideo sufficienter providedetur humanæ multitudini, si quidam carnali generationi operam dent; quidam uero ab hac abstinentes, contemplationi diuinorum uacent ad totius humani generis pulchritudinem, & salutem: sicut etiam in exercitu quidam castra custodiunt, quidam signa deferunt, quidam gladiis decerant: que tamen omnia debita sunt multitudini, sed per unum impleri non possunt.

Ad

Ad secundum dicendum, quod ille qui abstinet ab omnibus delectationibus præter rationem rectam, quasi delectationes secundum se abhorrens, est insensibilis, sicut agrestis. Virgo autem non abstinet ab omni delectatione, sed solum à delectatione ueneris: & ab hac abstinet secundum rationem rectam, ut dictum est (in corp. art.) Medium autem uirtutis non secundum quantitatem, sed secundum rationem rectam determinatur ut dicitur in II. Ethicor. (cap. 6.) Unde de magnanimo dicitur in IV. Ethic. (cap. 111. parum à princ.) quod est magnitudine extremus eo autem quod ut oportet, medius.

Ad tertium dicendum, quod leges feruntur secundum ea que ut in pluribus accidunt. Hoc autem rarum erat apud antiquos ut aliquis amore ueritatis contemplantur ab omni delectatione ueneris abstinere: quod solus Plato legitur fecisse: unde non sacrificauit, quasi hoc peccatum reputaret, sed peruersæ opinionii ciuium cedens, ut ibidem Augustinus dicit.

ARTICULUS III. 734

Utrum uirginitas sit uirtus.

In I. quæst. clv. art. 1. corp. & ad 5. & IV. dist. xxxiii. quæst. 111. art. 2. & dist. xlix. q. 1. art. 3. q. 1. corp. & II. Eth. lect. 2. fin.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod uirginitas non sit uirtus. Nulla enim uirtus inest nobis à natura, ut Philosophus dicit in II. Eth. (cap. 1.) Sed uirginitas inest nobis à natura: quilibet enim mox natus uirgo est. Ergo uirginitas non est uirtus.

Præterea. Quicumque habet unam uirtutem, habet omnes, ut supra habitum est (1. 2. quæst. lxi. art. 1.) Sed aliqui habent alias uirtutes, qui non habent uirginitatem: aliqui cum sine uirtute nullus ad regnum celorum perueniat, nullus sine uirginitate ad ipsum posset peruenire; quod esset matrimonium damnare. Ergo uirginitas non est uirtus.

Præterea. Omnis uirtus restituitur per penitentiam. Sed uirginitas non reparatur per penitentiam: unde Hieronymus dicit (epist. xxiii. ad Eustoch. de custod. uirginit. cap. 11. circ. med.) Cum cetera Deus possit, non potest uirginem post uitam reparare. Ergo uidetur quod uirginitas non sit uirtus.

Præterea. Nulla uirtus perditur sine peccato. Sed uirginitas perditur sine peccato, scilicet per matrimonium. Ergo uirginitas non est uirtus.

S. Tb. Op. Tom. IV.

Præterea. Uirginitas conuicitur uirginitati, & pudicitia conjugali. Sed neutrum illorum ponitur uirtus. Ergo uirginitas non est uirtus.

Sed contra est quod Ambrosius dicit in Lib. I. de uirginibus (aliquant. à princ.) Inuitat uirginitatis amor ut aliquid de uirginitate dicamus, ne ueluti trasitum quendam perstrita uideatur, que principalis est uirtus.

Respondeo dicendum, quod, sicut supra dictum est (art. 1. hujus quæst.) in uirginitate est sicut formale, & completiuum, propositum perpetuo abstinendi à delectatione ueneris: quod quidem propositum laudabile redditur ex fine, in quantum scilicet hoc fit ad uacuandum rebus diuinis. Materiale autem in uirginitate est integritas carnis absque omni experimento ueneris delectationis.

Manifestum est autem quod ubi est specialis materia boni, habens specialem excellentiam, ibi inuenitur specialis ratio uirtutis; sicut patet in magnificentia, que est circa magnos sumptus, & ex hoc est specialis uirtus à liberalitate distincta, que communiter se habet circa omnem pecuniarum usum.

Hoc autem quod est conseruare se immunitem ab experimento ueneris uoluptatis, habet quandam excellentiam laudis supra hoc quod est conseruare se immunitem ab inordinatione ueneris uoluptatis. Et ideo uirginitas est quedam specialis uirtus habens se ad castitatem sicut magnificentia ad liberalitatem.

Ad primum ergo dicendum, quod homines ex sua nativitate habent id quod est materiale in uirginitate, scilicet integritatem carnis immunitem ab experimento ueneris; non tamen habent id quod est formale in uirginitate, ut scilicet habeant propositum seruandi huiusmodi integritatem propter Deum: & ex hoc habet rationem uirtutis. Unde Augustinus dicit in Lib. de uirginit. (cap. xi. in princ.) Nec nos hoc in uirginibus predicamus, quod uirgines sunt, sed quod Deo dicente pia continentia uirgines sunt.

Ad secundum dicendum, quod connexio uirtutum accipitur secundum illud quod est formale in uirtutibus, id est secundum caritatem, uel secundum prudentiam, ut supra habitum est (quæst. cxxix. art. 3. ad 2.) non autem secundum id quod est materiale in uirtutibus. Nihil enim prohibet alluci uirtuoso superpetere materiam unius uirtutis, non autem materiam alterius; sicut pauper habet materiam temperantia, non autem materiam magnificentiæ. Et hoc modo alluci habent alias uirtutes deest materia uirginitatis, id est predicta integritas carnis; tamen potest id quod est formale in uirginitate, habere, ut scilicet ha-

Z beat

beat in preparatione mentis, prædicte integritatis conservandæ propositum, si hoc sibi competeret; sicut pauper potest in preparatione animi habere propositum magnificos sumptus faciendi, si sibi competeret; & similiter ille qui est in prosperitate, habet in preparatione animi propositum adversa equanimiter tolerandi: & sine hac preparatione animi non potest esse aliquis virtuosus.

Ad tertium dicendum, quod virtus per penitentiam reparari potest quantum ad id quod est formale in virtute, non autem quantum ad id quod est materiale in ipsa. Non enim si quis magnificos consumpserit divitias suas, per penitentiam peccati restituntur ei divitiæ. Et similiter ille qui virginitatem peccando amisit, per penitentiam non recuperat virginitatis materiam, sed recuperat virginitatis propositum. Circa materiam autem virginitatis est aliquid quod miraculose reparari poterit divinitus, scilicet integritas membri, quam dicimus accidentaliter se ad virginitatem habere; aliud autem est quod nec miraculose reparari potest, ut scilicet qui expertus est voluptatem venerem, fiat non expertus. Non enim Deus potest facere ut ea que facta sunt, non sint facta, ut in primo habetur (quæst. xxv. art. 4.)

Ad quartum dicendum, quod virginitas, secundum quod est virtus, importat propositum voto firmitatem integritatis perpetuo servandæ. Dicit enim Augustinus in Lib. de virginitate (cap. viii. in fin.) quod per virginitatem integritas carnis ipsi creatori animæ, & carnis vocetur, consecratur, servatur. Unde virginitas, secundum quod est virtus, numquam amittitur nisi per peccatum.

Ad quintum dicendum, quod castitas conjugalitatis ex hoc solo habet laudem quod abtinet ab illicitis voluptatibus: unde non habet aliquam excellentiam supra communem castitatem. Viduitas autem addit quidem aliquid supra castitatem communem; non tamen pervenit ad id quod est perfectum in materia ista, scilicet ad omnimodam immunitatem veneræ voluptatis; sed sola virginitas. Et ideo sola virginitas ponitur virtus specialis supra castitatem, sicut magnificentia supra liberalitatem.

ARTICULUS IV. 735

Utrum virginitas sit excellentior matrimonio. IV. dist. xxx. quæst. 11. art. 3. ad 6. & dist. xxxi. quæst. 11. art. 2. ad 5. & art. 3. ad 1. & 3.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod virginitas non sit excellentior matrimonio. Dicit enim Augustinus in Lib. de bo-

no conjugalitatis (cap. xxi. in fin.) Non imbricitur meritum est continentie in Joanne, qui nullas expertus est motus, & in Abraham, qui filios generavit. Sed majoris virtutis majus est meritum. Ergo virginitas non est potior virtus quam castitas conjugalitatis.

2. Præterea. Ex virtute dependet laus virtuosus. Si ergo virginitas præferretur continentie conjugalitatis, videtur esse consequens quod quilibet virgo esset laudabilior qualibet conjugata. Hoc autem est falsum. Ergo virginitas non præferretur conjugio.

3. Præterea. Bonum commune potius est bono privato, ut patet per Philosophum in I. Ethicor. (cap. 11. ad fin.) Sed conjugium ordinatur ad bonum commune: dicit enim Augustinus in Lib. de bono conjugalitatis (cap. xvi. in princ.) Quod est cibum ad salutem hominis hoc est concubitus ad salutem humani generis: virginitas autem ordinatur ad bonum speciale, ut scilicet vitent tribulationem carnis, quam sustinent conjugati, sicut patet per Apostolum I. ad Cor. vii. Ergo virginitas non est potior continentia conjugalitatis.

Sed contra est quod dicit Augustinus in Lib. de virginitate (cap. xix. in fin.) Et certa ratione, & sanctorum Scripturarum auctoritate nec peccatum esse nuptias invenimus; nec eas bono aut virginitatis continentie, vel etiam vidualitatis æquamus.

Respondendo dicendum, quod, sicut patet in Lib. I. Hieronymi contra Jovinianum (non remote à princ.) hic error fuit Joviniani (qui posuit, virginitatem non esse matrimonio præferendam.

Qui quidem error præcipue destruitur & exemplo Christi, qui & matrem virginem elegit, & ipse virginitatem servavit; & ex doctrina Apostoli, qui I. ad Corinth. vii. virginitatem consulit tanquam melius bonum; & etiam ratione, tum quia bonum divinum est potius humano bono, tum quia bonum animæ præferretur bono corporis, tum etiam quia bonum contemplativè vitæ præferretur bono activæ. Virginitas autem ordinatur ad bonum animæ secundum vitam contemplativam, quod est cogitare ea que sunt Dei; conjugium autem ordinatur ad bonum corporis, quod est corporalis multiplicatio generis humani; & pertinet ad vitam activam: quia vir, & mulier in matrimonio viventes necesse habent cogitare que sunt mundi, ut patet per Apostolum I. ad Corinth. vii.

Unde indubitanter virginitas præferenda est continentie conjugalitatis.

Ad primum ergo dicendum, quod meritum non solum pensatur ex genere actus, sed magis ex animo operantis. Habuit autem animum Abraham sic dispositum, ut patet esset virginitatem servare, si esset tem-

pore congruum: ex quo meritum continentie conjugalitatis in ipso æquatur merito continentie virginitatis in Joanne, respectu prenil substantialitatis, non autem respectu præmii accidentalitatis. Unde Augustinus dicit in Lib. de bono conjugalitatis (cap. xxi. in fin.) quod Joannis concubitus & Abraham concubitus pro temporum distributione Christo militaverunt; sed continentiam Joannes & in opere; Abraham vero in sola habitudine habebat. non simul utrumque.

Ad secundum dicendum, quod licet virginitas sit melior quam continentia conjugalitatis; potest tamen conjugatus melior esse quam virgo, duplici ratione. Primo quidem ex parte castitatis, si scilicet ille qui est conjugatus, habeat animum magis paratum ad virginitatem servandam, si oporteret, quam ille qui est actu virgo. Unde Augustinus instruit virginem in Libro de bono conjugalitatis (cap. xxi. ante med.) ut dicat: Ego non sum melior quam Abraham, sed melior est castitas calibum quam castitas nuptiarum. Et rationem postea subdit, dicens: Quod enim dico ego, melius ille egisset, si tunc agendum esset: quod autem illi egerunt, sic ego non egerem, etiam si nunc agendum esset. Secundo quia forte ille qui non est virgo, habet aliquam excellentiorem virtutem. Unde Augustinus dicit in Lib. de virginitate (cap. xiv. in fin.) Unde scilicet virgo, quamvis sollicita que sunt Domini, ne forte propter aliquam, sibi incognitam mentis infirmitatem non dum sit natura martyrio; illa vero mulier cui se præferre gestabat, jam possit bibere calicem dominice passionis?

Ad tertium dicendum, quod bonum commune potius est bono privato, si sic ejusdem generis; sed potest esse quod bonum privatum sit melius secundum suum genus. Et hoc modo virginitas Deo dicata præferretur secunditati carnali. Unde Augustinus dicit in Lib. de virginitate (cap. ix. in princ.) quod secunditas carnis etiam illarum que in hoc tempore nihil aliud in conjugio quam prolem requirunt, quem nancipant Christo, pro amissa virginitate compensare non posse credenda est.

ARTICULUS V. 736

Utrum virginitas sit maxima virtutum. I. Inf. quæst. clv. art. 1. & quæst. clxxxv. art. 4. & IV. dist. lxxxiii. quæst. 111. art. 3. & III. cont. cap. cxxxix.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod virginitas sit maxima virtutum. Dicit enim Cyprianus in Lib. de virginitate (scu de S. Thom. Op. Tom. IV.)

(a) Ita enim Augustinus edit. Patav. mss. & edit. D. Thomæ passim monasterio

habitu virginitatis non remore à princ. ad hunc nobilitatem virginitatis formæ est, quantum quo subtilior est gloria, eo est major cura. Illos est illud celestis gloria, & desiderium, utque ornamentum gloria spiritualis, illustratio portio gloria Christi.

2. Præterea. Majus præmium debetur majori virtuti. Sed virginitati debetur maximum præmium, scilicet fructus centesimus, ut patet Matth. xxiii. in Glossa (ord. Hieron. sup. illud: Qui vero in sermone dominum, Ergo virginitas est maxima virtutum.

3. Præterea. Tanto aliquis virtus est major, quanto per eam aliquis Christo magis conformatur. Sed maxime aliquis conformatur Christo per virginitatem: dicitur enim Apocal. xiv. 4. de virginitatibus, quod sequitur agnum, quocumque virginitatis: & quod cantant canticum novum, quod nemo alius poterat dicere. Ergo virginitas est maxima virtutum.

Sed contra est quod Augustinus dicit in Libro de virginitate (cap. xlv. in fin.) Nemo, quantum patet, ausus fuerit virginitatem (a) martyrio: & in eodem Lib. (cap. xlv. in princ.) dicit: Præclarissimum estimamus perhibere ecclesiasticæ auctoritatis, in qua fidelium materiam esse, qui loco Martyris, & qui defunctis sanctimonialibus ad altaris sacramenta accedunt. Per quod datur intelligi, quod martyrium virginitati præferretur, & similiter monasterii status.

Respondendo dicendum, quod aliquid potest dici excellentissimum dupliciter. Uno modo in aliquo genere: & sic virginitas est excellentissima, scilicet in genere castitatis: transcendit enim & castitatem vidualem, & conjugalem. Et quia castitati antonomastice attribuitur decor, ideo virginitati per consequens attribuitur excellentissima pulchritudo. Unde & Ambrosius dicit in Lib. de virginitate (parum à med.) Pulchritudinem quis potest majorem estimare decore virginitatis, que auctoritate Rege, præbatur à judice, delictatur Domino, consecratur Deo?

Alio modo potest dici aliquid excellentissimum simpliciter: & sic virginitas non est excellentissima virtutum. Semper enim finis excellit id quod est ad finem; & quanto aliquid efficacius ordinatur ad finem, tanto melius est. Finis autem, ex quo virginitas laudabilis redditur, est vacare rebus divinis, ut didicimus (art. præ.) Unde ipse virtutes theologice, & etiam virtus religiose, quarum actus est ipsa occupatio circa res divinas, præferuntur virginitati. Similiter etiam vehementius operantur, ad hoc quod inhærent Deo, Martyres, qui ad hoc postponunt propriam vitam, & viventes in monasteriis, qui

ad hoc postponunt propriam voluntatem, & omnia quæ possunt habere, quam virgines, quæ ad hoc postponunt veream voluptatem. Et ideo virginitas non simpliciter est maxima virtutum.

Ad primum ergo dicendum, quod virgines sunt illustrior portio gregis Christi; & earum sublimior gloria per comparationem ad viduas, & conjugatas.

Ad secundum dicendum, quod centesimus fructus attribuitur virginitati, secundum Hieronymum, propter excellentiam quam habet ad viduitatem, cui attribuitur sexagesimus, & ad matrimonium, cui attribuitur tricesimus. Sed, sicut Augustinus dicit in Lib. I. de questionibus Evangel. (cap. ix. in princ.) *centesimus fructus est martyrum, sexagesimus virginum, & tricesimus conjugatorum*. Unde ex hoc non sequitur quod virginitas sit simpliciter maxima virtutum omnium, sed solum in aliis gradibus castitatis.

Ad tertium dicendum, quod virgines sequuntur Agnum, quocumque ferit, quia imitantur Christum, non solum in integritate mentis, sed etiam in integritate carnis, ut Augustinus dicit in Lib. de virginit. (cap. xxvii. à med.) Et ideo in pluribus sequuntur Agnum; non tamen oportet quod magis de propinquo, quia alia virtutes faciunt propinquius inherere Deo per imitationem mentis. Canticum autem novum, quod solæ virgines cantant, est gaudium quod habent de integritate carnis servata.

QUÆSTIO CLIII.

De vitio luxurie,

in quinque articulis divisa.

Deinde considerandum est de vitio luxurie, quod opponitur castitati: & primo de ipsa in generali; secundo de speciebus ejus.

Et circa primum queruntur quinque.

Primo, quæ sit materia luxurie.

Secundo, utrum omnis concubitus sit illicitus.

Tertio, utrum luxuria sit peccatum mortale.

Quarto, utrum luxuria sit vitium capitale.

Quinto, de filiabus ejus.

ARTICULUS I.

737

Utrum materia luxurie sint solum concupiscentiæ, & delectationes venereæ.

I. Eth. cap. v. lect. 2.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod materia luxurie non solum sint concupiscentiæ, & delectationes venereæ. Dicit enim Augustinus in lib. II. Confess. (cap. vi. à med.) quod luxuria ad facietatem, &que abundantiam se curit vocari. Sed fatietas pertinet ad cibos, & potus, adundantia autem ad divitias. Ergo luxuria non est proprie circa concupiscentias, & voluptates venereas.

2. Præterea. Proverb. xx. 1. dicitur *Luxuria israhel res est vinum*. Sed vinum pertinet ad delectationem cibi, & potus. Ergo circa ea maxime videtur luxuria esse.

3. Præterea. Luxuria dicitur esse libidinosa voluptatis appetitus. Sed libidinosa voluptas non solum est in venereis, sed etiam in multis aliis. Ergo luxuria non est solum circa concupiscentias, & voluptates venereas.

Sed contra est quod dicitur in Lib. de vera religione (cap. 111. à med.) de luxuriosis: *Qui seminat in carne, de carne metet corruptionem*. Sed seminato carnis fit per voluptates venereas. Ergo ad has pertinet luxuria.

Respondeo dicendum, quod, sicut Isidorus dicit in Lib. X. Etymol. (ad lit. L.) *Luxuriosus aliquis dicitur, quasi sicutus in voluptate*. Maxime autem voluptates venereæ animi hominis solvunt: & ideo circa voluptates venereas maxime luxuria consideratur.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut temperantia principaliter quidem & proprie est circa delectationes tactus; dicitur autem ex consequenti, & per similitudinem quandam in quibusdam aliis materiis: ita etiam luxuria principaliter quidem est in voluptatibus venereis, quæ maxime & præcipue animi hominis resolvunt; secundario autem dicitur in quibuscumque aliis ad excessum pertinentibus. Unde ad Galat. v. dicit Glossa (Interl. sup. illud): *Luxuria, idolorum servitus, &c.* quod „luxuria est quælibet superfluitas.

Ad secundum dicendum, quod vinum dicitur res luxuriosa, vel secundum hunc modum quo in qualibet materia abundantia ad luxuriam refertur, vel in quantum superfluit usus vini incentivum voluptati venereæ præbet.

Ad tertium dicendum, quod est libidinosa voluptas in aliis materiis dicitur; tamen specialiter hoc nomen sibi vindicant venereæ.

venereæ delectationes, in quibus etiam specialiter libido dicitur, ut Augustinus dicit in XIV. de civ. Dei (cap. xv. ad fin. & cap. xvi. in princ.)

ARTICULUS II.

738

Utrum nullus actus venereus possit esse sine peccato.

Mal. quæst. xv. art. 1.

Ad secundum sic proceditur. Videtur quod nullus actus venereus possit esse sine peccato. Nihil enim videtur impedire virtutem nisi peccatum. Sed omnis actus venereus maxime impedit virtutem: dicit enim Augustinus in I. Soliloquiorum (cap. x. ante med.) *Nihil esse sentio quod magis ex arce deiciat animum virilem quam blandimenta feminea, corporumque ille contactus*. Ergo nullus actus venereus videtur esse sine peccato.

2. Præterea. Ubi cumque invenitur aliquid superfluum, per quod à bono rationis receditur, hoc est vitiosum: quia virtus corrumpitur per superfluum, & diminuitur, ut dicitur II. Ethic. (cap. 11. & vi.) Sed in quolibet actu venereus est superfluitas delectationis, quæ intantum absorbet rationem, quod impossibile est aliquid intelligere in ipsa, ut Philosophus dicit in VII. Ethic. (cap. xi. à med.) & sicut Hieronymus dicit (epist. xi. ad Ageruch. de Monogam. parum à med. & hab. cap. Connubia, xxxii. 11.) in illo actu spiritus prophetie non tangebatur corda Prophetarum. Ergo nullus actus venereus potest esse sine peccato.

3. Præterea. Causa potior est quam effectus. Sed peccatum originale in parvulis trahitur à concupiscentia, sine qua actus venereus esse non potest, ut patet per Augustinum in Lib. I. de nuptiis, & concupiscentia (cap. xxiv.) Ergo nullus actus venereus potest esse sine peccato.

Sed contra est quod Augustinus dicit in Lib. de bono conjugali (cap. xxv. circ. princ.) *Satis responsum est hæreticis, si tamen capiunt, non esse peccatum quod neque contra naturam committitur, neque contra morem, neque contra præceptum: & loquitur de actu venereo quo antiqui Patres pluribus conjugibus utebantur*. Ergo non omnis actus venereus est peccatum.

Respondeo dicendum, quod peccatum in humanis actibus est quod est contra ordinem rationis. Habet autem hoc rationis ordo ut quælibet convenienter ordinet in suum finem. Et ideo non est peccatum, si per rationem homo utatur rebus aliquibus ad finem ad quem sunt, modo & ordine convenienti, dummodo ille finis sit aliquid vere bonum.

Sicut autem est vere bonum quod conservetur corporalis natura unius individui; ita etiam est quoddam bonum excellens quod conservetur natura speciei humanae. Sicut autem ad conservationem vite unius hominis ordinatur usus ciborum, ita etiam ad conservationem totius humani generis usus venereorum.

Unde Augustinus dicit in Lib. de bono conjugali (cap. xvii. in princ.) *quod est cibum ad salutem hominis, hoc est concubitus ad salutem generis*. Et ideo sicut usus ciborum potest esse absque peccato, si fiat debito modo & ordine, secundum quod competit salutem corporis; ita etiam & usus venereorum potest esse absque omni peccato, si fiat debito modo, & ordine, secundum quod est conveniens ad finem generationis humanæ.

Ad primum ergo dicendum, quod aliquid potest impedire dupliciter virtutem. Uno modo quantum ad communem statum virtutis & sic non impeditur virtus nisi per peccatum. Alio modo quantum ad perfectum virtutis statum: & sic potest impediri virtus per aliquid quod non est peccatum, sed est minus bonum. Et hoc modo usus femineæ delectationis non à virtute, sed ab arce, id est perfectione virtutis. Unde Augustinus dicit in Lib. de bono conjugali (cap. viii. à med.) *Sicut bonum erat quod Martha faciebat occupata circa ministerium Sanctorum, sed melius quod Maria audiret verbum Dei; ita etiam bonum Susanna in castitate conjugali laudamus, sed tamen ei bonum videtur Anni, ac multo magis Mariæ Virginis anteponimus*.

Ad secundum dicendum, quod, sicut supra dictum est (quæst. præc. art. 2. ad 2. & 1. 2. quæst. lxiv. art. 2.) medium virtutis non attenditur secundum quantitatem, sed secundum quod convenit rationi rectæ. Et ideo abundantia delectationis, quæ est in actu venereo secundum rationem ordinato, non contrariatur medio virtutis. Et præterea ad virtutem non pertinet, quantum sensus exterior delectetur, quod consequitur corporis dispositionem, sed quantum appetitus interior ad huiusmodi delectationes afficiatur. Nec ex hoc etiam quod ratio non potest liberum actum rationis ad spiritualia consideranda simul cum illa delectatione habere, ostenditur quod actus ille sit virtuti contrarius. Non enim est virtuti contrarium, si rationis actus aliquando intermitatur pro aliquo quod secundum rationem fit: alioquin quod aliquis se somno tradit, esset contra virtutem. Hoc tamen quod concupiscentia, & delectatio venereorum non subjacet imperio, & moderationi rationis, provenit ex præna primi peccati, in quantum scilicet ratio rebellis Deo meruit habere suam carnem rebellem, ut patet per Augustinum.

num XIII. de civitate Dei (cap. xlii.)

Ad tertium dicendum, quod, sicut Augustinus ibidem dicit (loc. cit. in arg.) ex concupiscentia carnis, que regenerari non impeditur in peccatum, tamquam ex filia peccati procedat, nascitur, originali obligata peccato. Unde non sequitur quod actus ille sit peccatum, sed quod in illo actu sit aliquid penale à peccato primo derivatum.

ARTICULUS III.

Utrum luxuria que est circa actus venereos, potest esse peccatum.

Sup. quest. xxxv. art. 3. corp. & quest. xxxvi. art. 3. corp. & IV. dist. xxxiii. q. 1. art. 3. q. 2. & 3. & mal. quest. xv. art. 2. & l. Cor. vii. lect. 3.

Ad tertium sic proceditur. Videtur quod luxuria que est circa actus venereos, non possit esse aliquod peccatum. Per actum enim venereum, semen emittitur, quod est superfluum alimentum, ut patet per Philosophum in Lib. I. de generatione animalium (cap. xviii. à med. & cap. xix.). Sed in emissione aliam superfluitatem non attenditur aliquod peccatum. Ergo neque circa actus venereos potest esse aliquod peccatum.

2. Præterea, Quilibet potest licite uti, ut libet, eo quod suum est. Sed in actu venereo homo non videtur nisi eo quod suum est, nisi forte in adulterio, vel rapto. Ergo in usu venereo non potest esse peccatum; & ita luxuria non est peccatum.

3. Præterea, Omne peccatum habet vitium oppositum. Sed luxurie nullum vitium videtur esse oppositum. Ergo luxuria non est peccatum.

Sed contra est quod causa est potior suo effectu. Sed vitium prohibetur propter luxuriam, secundum illud Apostoli ad Ephes. vi. 18. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Ergo luxuria est prohibita.

Præterea, Galat. iv. enumeratur inter opera carnis.

Respondendo dicendum, quod quanto aliquid est magis necessarium, tanto magis oportet ut circa illud rationis ordo servetur. Unde per consequens magis est vitiosum, si ordo rationis prætermittatur. Usus autem venereorum, sicut dictum est (art. præc.) est valde necessarius ad bonum commune, quod est conservatio humani generis. Et ideo circa hoc, maxime attendi debet rationis ordo; & per consequens si quid circa hoc sit, præter id quod ordo rationis habet, vitiosum erit. Hoc autem pertinet ad rationem luxurie, ut ordinem. Et modum rationis excedat circa venereos. Et ideo absque dubio luxuria est peccatum.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Philosophus in eodem Libro dicit (loc. cit. in arg.) semper est superfluum, quod indiget dicitur enim superfluum ex eo quod reddendum est operationis virtutis nutritive, tamen indiget eo ad motum virtutis generative. Sed alie superfluitates humani corporis sunt, quibus non indigentur; & ideo non deserunt, quantumque emittantur, salva decencia convictus humani. Sed non est simile in seminis emissione, que taliter debet fieri ut conveniat fini, ad quem eo indigetur.

Ad secundum dicendum, quod; sicut Apostolus dicit I. ad Cor. vi. 20. contra luxuriam loquens: Empti estis pretio magno glorificate ergo, et portate Deum in corpore vestro. Ex eo ergo quod aliquis inordinate suo corpore utitur per luxuriam, inordinat facit Deo, qui est principalis dominus corporis nostri. Unde & Augustinus dicit in Lib. de decem chordis (cap. x. circ. med.) Deus que sic gubernat servos suos, ad utilitatem illorum non ad suam, hoc iussit, hoc precepit, ne per illecebras, & illicitas voluptates corrumpant templum eius, quod estis capilli.

Ad tertium dicendum, quod oppositum luxurie non contingit in multis, eo quod homines magis sunt proni ad delectationes; & tamen oppositum vitium continetur sub insensibilitate; & accidit hoc vitium in eo qui intantum delectatur mulierum usum, quod etiam uxori debitum non reddit.

ARTICULUS IV.

Utrum luxuria sit vitium capitale.

Mal. quest. xv. art. 4.

Ad quartum sic proceditur. Videtur quod luxuria non sit vitium capitale. Luxuria enim videtur idem esse immunditie, ut patet per Glossam (interl. super illud, Omni immunditia) ad Ephes. v. Sed immunditia est filia gula, ut patet per Gregorium XXXI. Moral. (cap. xvii. à med.) Ergo luxuria non est vitium capitale.

2. Præterea, Isidorus dicit in Lib. II. de summo bono (cap. xxxix. in princ.) quod sicut per superbiam mentis itur in prostitutionem libidinis; ita per humilitatem mentis factus sit castitas carnis. Sed contra rationem capitalis vitii esse videtur quod ex alio vitio oriatur. Ergo luxuria non est vitium capitale.

3. Præterea, Luxuria causatur ex desperatione, secundum illud Ephes. iv. 19. Qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudicitiæ. Sed desperatio non est vitium capitale; quinimo ponitur filia acediæ, ut supra habitum est (quest. xxxv. art. 4. ad 1.) Ergo multo minus luxuria est vitium capitale.

Sed

Sed contra est quod Gregorius XXXI. Moral. (cap. xvii. à med.) ponit luxuriam inter vitia capitalia.

Respondendo dicendum, quod, sicut ex dictis patet (quest. cxlviii. art. 5. & 1. 2. quest. lxxxiv. art. 3. & 4.) vitium capitale est quod habet finem multum appetibilem; ita quod ex eius appetitu homo procedat ad multa peccata perpetranda, que omnia ex illo vitio tamquam ex principali oriri dicuntur. Finis autem luxurie est delectatio venereorum, que est maxima. Unde huiusmodi delectatio est maxime appetibilis secundum appetitum sensitivum, tum propter vehementiam delectationis, tum etiam propter connaturalitatem huiusmodi concupiscentiæ. Unde manifestum est quod luxuria est vitium capitale.

Ad primum ergo dicendum, quod immunditia secundum quosdam, que ponitur filia gula, est quadam immunditia corporalis, ut supra dictum est (quest. cxlviii. art. 6.) & sic objectio non est ad propositum.

Si vero accipiatur pro immunditia luxurie, sic dicendum, quod ex gula causatur materialiter, in quantum scilicet gula ministrat materiam corporalem luxurie; non autem secundum rationem cause finalis, secundum quam potissime attenditur origo aliorum vitiorum ex vitio capitalibus.

Ad secundum dicendum, quod, sicut supra dictum est (quest. cxxxii. art. 4.) cum de inani gloria ageretur, superbia ponitur communis mater omnium peccatorum; & ideo etiam vitia capitalia ex superbia oriuntur.

Ad tertium dicendum, quod à delectationibus luxurie precipue aliqui abstinere propter spem future glorie, quam desperatio subtrahit; & ideo causat luxuriam, sicut removens prohibens, non sicut per se causa; quod requiri videtur ad vitia capitalia.

ARTICULUS V.

741

Utrum convenienter dicantur esse filie luxurie cecitas mentis, inconsideratio, precipitatio, inconstantia, amor sui, odium Dei, affectus presentis sæculi, & horror futuri.

Sup. quest. llii. art. 6. & mal. quest. viii. art. 2. corp. & quest. xlii. art. 3. & quest. xv. art. 4.

Ad quintum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter dicantur esse filie luxurie, cecitas mentis, inconsideratio, precipitatio, inconstantia, amor sui, odium Dei, affectus presentis sæculi, horror, vel desperatio futuri. Quia

cecitas mentis, & inconsideratio, & precipitatio pertinent ad imprudentiam, que invenitur in omni peccato, sicut & prudentia in omni virtute. Ergo non debent poni speciales filie luxurie.

2. Præterea, Constantia ponitur pars fortitudinis, ut supra habitum est (quest. cxxviii. & quest. cxxxvii. art. 3.) Sed luxuria non opponitur fortitudini, sed temperantia. Ergo inconstantia non est filia luxurie.

3. Præterea, Amor sui usque ad contemptum Dei est principium omni peccati, ut patet per Augustinum XIV. de civit. Dei (cap. ult. in princ.) Non ergo debet poni filia luxurie.

4. Præterea, Isidorus (comment. in Dent. cap. xvi. circ. med.) ponit quatuor, scilicet turpiliositas, securitas, luxuria, sed iliquis, Ergo prædicta enumeratio videtur esse superflua.

Sed contra est auctoritas Gregorii XXXI. Moral. (cap. xvii. à med.)

Respondendo dicendum, quod quando inferiores potentius vehementer afficiuntur ad sua objecta, consequens est quod superiores vires impediuntur, & deordinentur in suis actibus. Per vitium autem luxurie maxime appetitus inferior, scilicet concupiscentibus, vehementer intendit suo objecto, scilicet delectabili, propter vehementiam passionis, & delectationis. Et ideo consequens est quod per luxuriam maxime superiores vires deordinentur, scilicet ratio, & voluntas.

Sunt autem rationis quatuor actus in agendis. Primo quidem simplex intelligentia, que apprehendit aliquem finem ut bonum; & hic actus impeditur per luxuriam, secundum illud Dan. xlii. 56. Societas decepit te, & concupiscentia subvertit cor tuum. Et quantum ad hoc ponitur cecitas mentis. Secundus actus est consilium de his que sunt agenda propter finem; & hic etiam impeditur per concupiscentiam luxurie. Unde Terentius dicit in Euncho (act. 1. scena 1. à princ.) loquens de amore libidinioso: Que res in se neque consilium, neque motum ullum habet, eam consilio regere non potest. Et quantum ad hoc ponitur precipitatio, que importat subtractionem consilii, ut supra habitum est (quest. llii. art. 3.) Tertius actus est iudicium de agendis; & hic etiam impeditur per luxuriam. Dicitur enim Dan. xlii. 9. de senibus luxuriosis: Avertentur sensum suum... ut non recordentur iudiciorum suorum. Et quantum ad hoc ponitur inconsideratio. Quartus autem actus est præceptum rationis de agendo; qui etiam impeditur per luxuriam, in quantum scilicet homo impeditur ex impetu concupiscentie, ne exequatur id quod decrevit esse faciendum. Et quantum ad hoc ponitur inconstantia. Unde Terentius dicit in Euncho (loc. cit.) de quodam, qui dicebat se reces-

su-

surum ab amica : Hæc verba una falsa lacrymula respicitur.

Ex parte autem voluntatis consequitur duplex adus inordinatus. Quorum unus est appetitus finis : & quantum ad hoc ponitur amor sui, quantum scilicet ad delectationem quam inordinate appetit; & per oppositum ponitur odium Dei, in quantum scilicet prohibet delectationem concupiscit. Alius autem est appetitus eorum quæ sunt ad finem : & quantum ad hoc ponitur affectus presentis sæculi, in quo scilicet aliquis vult frui voluptate; & per oppositum ponitur desperatio futuri sæculi, quia dum nimis detinetur carnalibus delectationibus, non curat pervenire ad spirituales, sed fastidit eas.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Philosophus dicit in VI. Eth. (cap. v. à med.) intemperantia maxime corrumpit prudentiam : & ideo vitia opposita prudentiæ maxime oriuntur ex luxuria, quæ est præcipua intemperantiæ species.

Ad secundum dicendum, quod constantia in arduis, & terribilibus ponitur pars fortitudinis; sed constantiam habere in abstinentia à delectabilibus pertinet ad continentiam, quæ ponitur pars temperantiæ, sicut supra dictum est (quæst. cxlii.) & ideo inconstantia, quæ ei opponitur, ponitur filia luxuriæ : & tamen etiam prima inconstantia ex luxuria causatur, in quantum emollet cor hominis, & effeminatum reddit, secundum illud Osee iv. 11. Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor. Et Vegetius dicit in Lib. I. de re militari (cap. 111. in fin.) quod minus moriemur metuis qui minus delictorum mori in vitis. Nec oportet, sicut sæpe dictum est (quæst. xxxv. art. 4. ad 2. & quæst. cxviii. art. 8. ad 1. & quæst. cxviii. art. 6.) quod filia vitii capitalis cum eo in materia conveniant.

Ad tertium dicendum, quod amor sui quantum ad quemcumque bona, quæ sibi aliquis appetit, est commune principium peccatorum; sed quantum ad hoc specialiter quod aliquis appetit sibi delectabilia carnis, ponitur amor sui filia luxuriæ.

Ad quartum dicendum, quod illa quæ Idorus ponit, sunt quidam inordinati actus exteriores, & præcipue ad locutionem pertinentes. In qua est aliquid inordinatum quadrupliciter. Uno modo propter materiam; & sic ponitur turpilocus: quia enim ex abundantia cordi, in loquitur, ut dicitur Matth. xli. 34. luxuriosus, quorum cor est turpibus concupiscentiis plenum, de facili ad turpia verba prorumpunt. Secundo ex parte causæ: quia enim luxuria inconsiderationem, & precipitationem causat, consequens est quod faciat prorumpere in verba leviter, & incon-

siderate dicta, quæ dicuntur scurrilia. Tertio quantum ad finem: quia enim luxuriosus delectationem querit, verba sua ad delectationem ordinat; & sic prorumpit in verba ludicra. Quarto quantum ad sententiam verborum, quam pervertit luxuria propter caritatem mentis, quam causat; & sic prorumpit in stultiloquis, ut pote cum suis verbis præter delectationes quas appetit, quibuscumque aliis rebus.

QUÆSTIO CLIV.

De luxuria partibus,

in duodecim articulis divisa.

Deinde considerandum est de luxuria partibus : & circa hoc queruntur duodecim.

Primo, de divisione partium luxuriæ. Secundo, utrum fornicatio simplex sit peccatum mortale.

Tertio, utrum sit maximorum peccatorum.

Quarto, utrum in tactibus, & osculis, & aliis huiusmodi illecebris consistat peccatum mortale.

Quinto, utrum nocturna pollutio sit peccatum.

Sexto, de stupro.

Septimo, de rapto.

Octavo, de adulterio.

Nono, de incestu.

Decimo, de sacrilegio.

Undecimo, de peccato contra naturam.

Duodecimo, de ordine gravitatis in prædictis speciebus.

ARTICULUS I. 742

Utrum convenienter assignentur sex species luxuriæ, scilicet fornicatio simplex, adulterium, incestus, stuprum, raptus, & vitium contra naturam.

IV. dist. xli. art. 4. quæst. 1. & 2. & moral. quæst. xv. art. 3.

Ad primum sic proceditur. Videtur quod inconvenienter assignentur sex species luxuriæ, scilicet fornicatio simplex, adulterium, incestus, stuprum, raptus, & vitium contra naturam. Diversitas enim materię non diversificat speciem. Sed prædicta divisio summitur secundum materię diversitatem, prout scilicet aliquis committitur conjugatæ, vel virgini, vel alterius conditionis mulieri. Ergo videtur quod per hoc species luxuriæ non diversificentur.

2. Præterea. Species vitii unius non videntur

tur diversificari per ea quæ pertinent ad aliud vitium. Sed adulterium non differt à simplici fornicatione, nisi in hoc quod aliquis accedit ad eam quæ est alterius, & sic iniustitiam committit. Ergo videtur quod adulterium non debet poni species luxuriæ.

3. Præterea. Sicut contingit quod aliquis committitur mulieri quæ est alteri viro per matrimonium obligata, ita etiam contingit quod aliquis committitur mulieri quæ est obligata Deo per votum. Sicut ergo adulterium ponitur species luxuriæ, ita etiam sacrilegium species luxuriæ poni debet.

4. Præterea. Ille qui est matrimonio iunctus, non solum peccat, si ad aliam mulierem accedat, sed etiam si sua conjugem inordinate utatur. Sed hoc peccatum sub luxuria continetur. Ergo deberet inter species luxuriæ computari.

5. Præterea. Apostolus II. ad Cor. 12. 21. dicit: Ne iterum, cum venero, humiliet me Deus apud vos, & iugam multos ex his qui ante peccaverunt, & non egerunt penitentiam super immunditia, & fornicatione, & impudicitia quam gesserunt. Ergo videtur quod etiam immunditia, & impudicitia debeant poni species luxuriæ, sicut & fornicatio.

6. Præterea. Divisum non dividitur dividitibus. Sed luxuria dividitur prædictis: dicitur enim Gal. v. 19. Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria. Ergo videtur quod inconvenienter fornicatio ponatur species luxuriæ.

Sed contra est quod prædicta divisio ponitur in Decret. xxxvi. quæst. 1. (in Appendice Grat. ad Ca. Lex illa.)

Respondeo dicendum, quod, sicut dictum est (quæst. præc. art. 2. & 3.) peccatum luxuriæ consistit in hoc quod aliquis non secundum rectam rationem delectationis venerea utitur. Quod quidem contingit dupliciter: uno modo secundum materiam in qua huiusmodi delectationem querit; alio modo secundum quod materia debita existente, non observantur aliæ debite conditiones.

Et quia circumstantia, in quantum huiusmodi, non dat speciem actui morali, sed ejus species sumitur ab objecto, quod est materia actus; ideo oportet species luxuriæ assignari ex parte materię, vel objecti. Quæ quidem potest non convenire rationi rectæ dupliciter. Uno modo quia habet repugnantiam ad finem venereæ actus: & sic in quantum impeditur generatio prolis, est vitium contra naturam, quod est in omni actu venereo ex quo generatio sequi non potest, in quantum autem impeditur debita educatio, & promotio prolis natæ, est

fornicatio simplex, quæ est soluti cum soluta.

Alio modo materia in qua exercetur adus venereus, potest esse non conveniens rationi rectæ per comparationem ad alios homines: & hoc dupliciter. Primo quidem ex parte ipsius scemine cui aliquis committitur, quæ est debitus honor non servatur: & sic est incestus, qui consistit in abusu mulierum concupiscentia, vel affinitate junctarum. Secundo ex parte ejus in cuius potestate est scemina; quæ si est in potestate viri, est adulterium; si autem est in potestate patris, est stuprum, si non inferatur violentia; raptus autem, si inferatur.

Diversificantur autem istæ species magis ex parte scemine quam viri: quia in actu venereo scemina se habet sicut patiens, & per modum materię, vir autem per modum agentis. Dicitur etiam in arg. 1. quod prædictæ species secundum differentiam materię assignantur.

Ad primum ergo dicendum, quod prædicta diversitas materię habet annexam diversitatem formalem objecti, quæ accipitur secundum diversos modos repugnantæ ad rationem rectam, ut dictum est (in corp. art.)

Ad secundum dicendum, quod nihil prohibet, in eodem actu diversorum vitiorum deformitates concurrere, ut supra dictum est (1. 2. quæst. xviii. art. 7.) & hoc modo adulterium continetur sub luxuria, & sub iniustitia. Nec deformitas iniustitiæ omnino per accidens se habet ad luxuriam: ostenditur enim luxuria gravior, quæ in tantum concupiscentiam sequitur, quod etiam in iniustitiam ducat.

Ad tertium dicendum, (a) quod quia mulier vovens continentiam, quoddam spirituale matrimonium facit cum Deo; sacrilegium, quod committitur in violatione talis mulieris, est quoddam adulterium spirituale: & similiter alii modi sacrilegii reducuntur ad alias species luxuriæ.

Ad quartum dicendum, quod peccatum conjugati cum sua uxore non est secundum indebitam materiam, sed secundum alias circumstantias, quæ non constituunt speciem moralis actus, ut dictum est (in corp. & 1. 2. quæst. xviii. art. 1.)

Ad quintum dicendum, quod, sicut Glossa (interl.) dicit ibidem, immunditia ponitur pro luxuria contra naturam; impudicitia autem est quæ fit cum liberis à viro, unde videtur ad stuprum pertinere. Vel etiam potest dici, quod impudicitia pertinet ad quoddam actus circumstantes actum venereum, sicut sunt oscula, tactus, & alia huiusmodi.

S. Thom. Op. Tom. IV. Ad (a) Ita possum. Nicolaus quod mulier, & mox cum Deo; & ideo sacrilegium, &c.